

Redakcja: Beata Surmacz (dyrektor IEŚ), Tomasz Stępniewski (z-ca dyrektora IEŚ),
Agnieszka Zajdel (sekretarz redakcji), Aleksandra Kuczyńska-Zonik, Jakub Olchowski,
Konrad Pawłowski, Agata Tatarenko

Nr 1036 (12/2024) | 18.01.2024

ISSN 2657-6996

© IEŚ

Marlena Gołębiowska

Deficyt umiejętności cyfrowych w Europie Środkowej

Unia Europejska stawia sobie za cel, aby do 2030 r. 80% jej obywateli posiadało co najmniej podstawowe umiejętności cyfrowe. Aktualnie żadne z państw Europy Środkowej nie spełnia tego kryterium, a niektóre z nich – Rumunia, Bułgaria, Łotwa i Polska – notują pod tym względem najniższe wyniki w całej UE. Szczególnie niepokojący jest niski poziom kompetencji cyfrowych wśród najmłodszych i najstarszych grup wiekowych w tych państwach.

W kierunku społeczeństwa cyfrowego. „Cyfrowy kompas na 2030 r.: europejska ścieżka w cyfrowej dekadzie”¹ to strategiczny dokument Komisji Europejskiej, opublikowany w 2021 r. Określa on kierunki transformacji cyfrowej Unii Europejskiej na najbliższą dekadę i zawiera szereg celów w zakresie cyfryzacji, które są skupione wokół czterech głównych obszarów, symbolizowanych przez tytułowy kompas. Te cztery kierunki to: 1) wykwalifikowane cyfrowo społeczeństwo, 2) bezpieczna, wydajna i zrównoważona infrastruktura cyfrowa, 3) transformacja cyfrowa przedsiębiorstw oraz 4) transformacja cyfrowa usług publicznych. Pierwszy kierunek dotyczy przede wszystkim zwiększania umiejętności cyfrowych obywateli, od których *de facto* zależy sukces pozostałych celów, np. tych związanych z rozpowszechnianiem cyfrowych usług publicznych czy ze wzrostem liczby przedsiębiorstw wykorzystujących rozwiązania cyfrowe.

Pomiar umiejętności cyfrowych obywateli, zgodnie z najnowszymi wytycznymi Komisji Europejskiej², dokonywany jest w oparciu o pięć głównych obszarów, które obejmują umiejętności w zakresie informacji i danych, komunikacji i współpracy, tworzenia treści, bezpieczeństwa oraz rozwiązywania problemów. Posiadanie podstawowych umiejętności cyfrowych oznacza, że dana osoba jest w stanie wykonać co najmniej jedno działanie w każdym z tych obszarów (pełna lista działań w ramach tych obszarów została opisana w „Prace IEŚ”, nr 7/2022, s. 24-26).

Poziom umiejętności cyfrowych. Zgodnie z cyfrowym kompasem, Komisja Europejska wyznaczyła cel, aby do 2030 r. co najmniej 80% obywateli UE posiadało przynajmniej podstawowe umiejętności cyfrowe. Najnowsze dane Eurostatu, które ukazały się w grudniu 2023 r.³, wskazują, że tylko dwóm państwom UE – Niderlandom (83%) i Finlandii (82%) – udało się osiągnąć ten wskaźnik, podczas gdy średnia dla całej UE jest znacznie niższa (56%). W państwach Europy Środkowej wynik przekraczający tę średnią osiągnęły Czechy (69%), Estonia (63%) oraz Chorwacja i Węgry (po 59%). Nieco poniżej średniej uplasowały się Litwa (53%), Słowacja (51%) i Słowenia (47%). Najniższe wyniki w regionie, a zarazem w całej UE, odnotowały Łotwa (45%), Polska (44%), Bułgaria (36%) i Rumunia (28%).

W przypadku tych ostatnich państw niepokojące są wyniki w dwóch skrajnych kategoriach wiekowych: wśród osób najmłodszych (16-24 lata) i najstarszych (65-74 lata). Wśród ludzi młodych podstawowe umiejętności cyfrowe posiada niespełna połowa obywateli Rumunii (47%) i nieco ponad połowa Bułgarii (53%) oraz około dwie trzecie obywateli Polski (63%) i Łotwy (66%). Dla porównania, w tej kategorii wiekowej rekordzistami są Malta i Finlandia (odpowiednio 96% i 94%). Na tym tle wyniki państw Europy Środkowej są tym bardziej zaskakujące, że dotyczą *digital native*, czyli osób wychowanych w erze technologii cyfrowych. Natomiast w przypadku seniorów podstawowe umiejętności cyfrowe posiada jedynie niewielki ich odsetek zarówno w Rumunii (6%), Bułgarii (7%), jak

¹ European Commission, *2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade*.

² European Commission, *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens – With new examples of knowledge, skills and attitudes*.

³ Eurostat, *Individuals' level of digital skills*.

i w Polsce (13%) oraz na Łotwie (15%). Dla porównania, najwyższe wyniki w tej grupie wiekowej notują Niemcy i Norwegia (odpowiednio 67% i 60%).

Rekomendacje Komisji Europejskiej. Przygotowane przez Komisję Europejską „Sprawozdanie na temat stanu cyfrowej dekady za 2023 r.” także wskazuje na zbyt wolne tempo cyfryzacji niektórych państw Europy Środkowej⁴. Jest to pierwsza edycja publikacji, która od tej pory ma ukazywać się corocznie, aby systematycznie oceniać postępy w realizacji ustalonych celów cyfrowych. Sprawozdanie zawiera również szereg zaleceń skierowanych do poszczególnych państw członkowskich, w tym także w zakresie podnoszenia poziomu umiejętności cyfrowych obywateli. W tym kontekście Bułgarii zasugerowano konieczność zapewnienia skoordynowanego podejścia do zarządzania tym procesem. Rumunii zarekomendowano włączenie do działań w tym obszarze prywatnych interesariuszy. Łotwie i Polsce zalecono uwzględnienie kształcenia umiejętności cyfrowych na wszystkich poziomach edukacji. Litwie i Słowenii wskazano na konieczność inwestycji w formalną edukację cyfrową, natomiast Węgrom na potrzebę podnoszenia umiejętności cyfrowych wśród nauczycieli. Słowacji zwrócono uwagę na konieczność zmniejszenia cyfrowego rozwarstwienia i zapewnienia włączenia do szkoleń, w tym zakresie grup podatnych na wykluczenie. W przypadku Estonii rekomendowano szczególnie wprowadzenie zachęt dla pracodawców do inwestowania w rozwój umiejętności cyfrowych pracowników w czasie pracy.

Cyfrowy Eurobarometr. Podnoszenie kompetencji cyfrowych jest również istotne dla samych obywateli państw UE, co potwierdza specjalna edycja badań Eurobarometru, poświęcona cyfrowej dekadzie⁵. Jak wynika z tych badań, dwóch na trzech ankietowanych obywateli UE (67%) uważa, że zwiększenie oferty edukacji i szkoleń w zakresie usług cyfrowych znacząco ułatwiłoby im codzienne korzystanie z technologii cyfrowych. W wielu państwach Europy Środkowej odsetek takich odpowiedzi jest wyższy niż średnia UE, w tym w Chorwacji i Słowacji (po 75%), Bułgarii (73%), Estonii (72%), Polsce (70%) oraz Łotwie (68%), co wskazuje, że społeczeństwa tych państw dostrzegają potrzebę poprawy swoich umiejętności cyfrowych i doceniają znaczenie edukacji w tym obszarze.

Wnioski. Cyfryzacja jest obecnie jednym z kluczowych czynników wpływających na innowacyjność i konkurencyjność gospodarek. Jej znaczenie wykracza poza bezpośredni wpływ na sektor technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), przenikając do wszystkich obszarów działalności społeczno-gospodarczej. W odpowiedzi na te wyzwania, Komisja Europejska przyjęła strategiczny dokument, który wyznacza drogę transformacji cyfrowej Unii Europejskiej na najbliższą dekadę. Jednym z filarów tego dokumentu jest rozwój umiejętności cyfrowych wśród obywateli UE.

W tym kontekście, szczególną uwagę zwraca sytuacja w wielu państwach Europy Środkowej, gdzie obserwuje się deficyt umiejętności cyfrowych w porównaniu z innymi państwami UE. Szczególnie niski poziom tych umiejętności wykazują obywatele Rumunii, Bułgarii, Łotwy i Polski. Jest to efektem różnorodnych przyczyn, choć kluczowa wydaje się niska świadomość znaczenia umiejętności cyfrowych w tych społeczeństwach. Wynika ona z braku wystarczających inicjatyw edukacyjnych na różnych poziomach edukacji zarówno formalnej, jak i nieformalnej, które byłyby skierowane przede wszystkim do grup szczególnie narażonych na wykluczenie cyfrowe, takich jak osoby starsze, mieszkańcy obszarów wiejskich czy osoby o niskich dochodach. W ich przypadku istotne jest tzw. wykluczenie motywacyjne, czyli zjawisko niedostrzegania bezpośrednich korzyści płynących z korzystania z technologii cyfrowych, co skutkuje brakiem zainteresowania ich używaniem i rozwijaniem odpowiednich umiejętności. Inne czynniki to ograniczony dostęp do nowoczesnej infrastruktury ICT, szczególnie na obszarach wiejskich i w mniejszych miastach, małe zaangażowanie prywatnych interesariuszy w obszar rozwoju umiejętności cyfrowych czy też brak skoordynowanej polityki w tym zakresie.

Dlatego też kluczowe jest skuteczne wdrożenie i realizacja krajowych strategicznych planów działania, które państwa członkowskie UE miały przedłożyć Komisji Europejskiej do października 2023 r. Plany te zawierają polityki i działania interwencyjne, które poszczególne państwa zobowiązują się podjąć w celu przyspieszenia transformacji cyfrowej. Aby wspierać te inicjatywy i przyspieszyć proces transformacji cyfrowej w państwach członkowskich, na poziomie UE podjęto m.in. decyzję o alokacji środków finansowych na ten cel w ramach Instrumentu na rzecz

⁴ [European Commission, 2030 Digital Decade. Report on state of the digital decade 2030.](#)

⁵ [European Commission, Special Eurobarometer The Digital Decade.](#)

Odbudowy i Zwiększenia Odporności (*Recovery and Resilience Facility*), będącego częścią Planu Odbudowy dla Europy (*NextGenerationUE*). Każde z państw UE jest bowiem zobowiązane do przeznaczenia co najmniej 20% środków z tego instrumentu na transformację cyfrową (w jego ramach finansowane są reformy i inwestycje dokonane od początku pandemii w lutym 2020 r. do 31 grudnia 2026 r.). Zgodnie ze strategiami wykorzystania tych środków złożonymi przez poszczególne państwa członkowskie – tj. krajowymi planami odbudowy (KPO) – procentowe udziały środków przeznaczonych na ten cel różnią się między państwami Europy Środkowej. Na przykład Litwa planuje przeznaczyć na transformację cyfrową 31,5% z tych środków, Węgry – 30%, Bułgaria – 26%, Estonia – 24%, Czechy – 22%, Polska, Słowacja, Słowenia i Łotwa – po 21%, Rumunia – 20,5%, a Chorwacja – 20%.